

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש 'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום חמישי דערב פסח | יג ניסן תשע"ט

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105

www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashn.com**

א' בגמ' מסכת פסחים דף ז' תנא דבי רבי ישמעאל, לילי ארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, ואע"פ שאין ראייה לדבר, זכר לדבר'. ופרש"י 'אע"פ שאין ראייה לדבר שצריך לברוק מדאורייתא לאור הנר דוקא, יש זכר לדבר, אסמכתא דברי תורה מדברי קבלה' הרי שדעת רש"י שהבדיקה היא מצוה מדאורייתא, ולא כדעת התוס' הידוע שהבדיקה היא מצוה מדרבנן.

ומהו הזכר לדבר, דכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, לשון מציאה, משמע שלפני כן צריך כן למצוא, וכתוב 'ויחפש, בגדול החל ובקטן כילה וימצא באמתחת בנימין', הרי שלפני שיש 'וימצא' צריך להקדים 'ויחפש', כך אם תרצה למצוא את החמץ קודם שבעת ימים כדי שתוכל לקיים 'שבעת ימים לא ימצא', הנך צריך להקדים חיפוש קודם לכן, ועדיין איני יודע איך לחפש, לזה כתוב בצפניה 'בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות', הרי שהחיפוש הוא בנרות. ואומר נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, הרי שמחפשים ע"י הנר.

למדו בדיקת חמץ בנר מחיפוש הגביע, ללמדנו שגם כשהוא עצמו מחביא את ה' פתיתים, זה נקרא חיפוש ומציאה

בספר 'בצלו חמדותי' כתוב שהגאון מטשעבין זי"ע היה אומר בשם מתקן השעונים מדומברוב שמניחים ' פתיתים קודם הבדיקה, לכאן' זה נראה כמו חוכא ואטלולא, שבודקים מה שהניחו לבר קודם לכן. אך מכיון שמקור מצות הבדיקה בנר למדו בגמ' מחיפוש הגביע, והרי מנשה בן יוסף הוא זה שהכניס את הגביע, ועשה עצמו כמחפש מן הגדול ועד הקטן, כמצות אביו יוסף, והרי שהחיפוש נקרא חיפוש גם כשיודע המחפש היטב היכן הוא עצמו הניח את הגביע. וע"פ דברי אותו השען, נהג הגאון מטשעבין להניח בעצמו הפתיתים ולחפש אותם. והיום נהגו שבני הבית מחביאים הפתיתים והאבא צריך לחפש. וכ"כ הג"מ רבי משה שטרנבוך שליט"א בספרו 'טעם ודעת' על פרשת מקץ בפסוק 'ויחפש', שכך נהג הגאון מטשעבין זי"ע הניח העשרה פתיתים לברו לפני הבדיקה, והזכיר את דברי השען הדומברובאי הנ"ל.

ופעם הוסיף הגאון מטשעבין ע"פ מה שהקשה מהרש"א שהיו צריכים להביא פסוק אחר שכתוב בחומש לפני כן לגבי לבן, 'ויחפש התרפים ולא מצא', הרי שהמציאה באה אחר החיפוש. ויש מתרצים שעדיף להוכיח מפסוק שחיפשו ומצאו, ולא מפסוק שחיפשו ולא מצאו, והגאון מטשעבין תירץ ע"פ הנ"ל, שמאותו פסוק היו מוכיחים שצריך להחביא את הפתיתים באופן שאינו יודע היכן הם, ואח"כ לחפשם. שהרי רחל החביאה את התרפים ולא היה לבן יודע היכן הם, והיות ולאמיתו של דבר מותר להניח לברו הפתיתים, לכן דילגו מפסוק זה וחיפשו פסוק שיש בו לשון חיפוש ומציאה על הטמנה עצמית, חיפשו ומצאו את הפסוק 'ויחפש בגדול החל ובקטן כילה וימצא'.

וכתב הג"מ רבי חיים פינחס שייברג זצוק"ל ראש ישיבת תורה אור, בספרו 'משמרת חיים', שבאמת מעיקרא דדינא אין צורך לא לדעת היכן הפתיתים, שלשון הרמ"א הוא 'ונהגו להניח פתיתים כדי שלא יהא ברכתו לבטלה', שהרי הרא"ש כתב שבאמת נוסח הברכה הוא 'על ביעור חמץ' ולא 'על בדיקת חמץ', כי עיקר הברכה היא על הוצאת החמץ מביתו, אלא שמברכים אותו קודם הבדיקה שע"י הבדיקה מתחיל ענין הביעור, וא"כ מה אכפת לי שהנחת לברי הפתיתים ואני יודע מקומן, הרי גם אז צריך לבער מן הבית. ואין כאן ברכה לבטלה כי אין הברכה על הבדיקה והחיפוש אלא על הביעור, וכלפי הביעור אין שום חילוק אם ידע היכן הם או לא ידע היכן הם. וא"כ קושיא מעיקרא ליתא.

י"ג ניסן ואור לארבעה עשר, הוא זמן לחשבון הנפש ולחיפוש בחדרי הנפש החמץ הגדול והקטן, ולבערם מקרבנו

ובפירושו 'הבונה' על עין יעקב כתוב 'פקח עיניך וראה', מתוך מה שהגמרא האריכה בכמה פסוקים, חיפוש מחיפוש ונרות מנר, והזכירו ענין נר ה' נשמת אדם, הרי פשוט וברור שכוונת הגמרא כפי מה שכתוב בכל הספה"ק שעיקר ביעור חמץ הוא לבער היצר הרע מקרבנו, וכהנוסח ה'יהי רצון' שאומרים בביעור חמץ. ולכן התחילו בלשון כזה 'אע"פ שאין ראייה לדבר, זכר לדבר', כי אנו עוסקים בזה לבער היצר הרע מכל מה שעשינו במעשה ומה שחשבנו במחשבה שלא כרצון ה', בתחילה למדו מהפסוק 'ויחפש בגדול החל ובקטן כלה', היינו שבתחילה יש לבער היצר הרע הגדול שבלב, ובקטן כילה, כל מיני יצרים קטנים שאינם ניכרים בדרך כלל, מדות או תאוות קטנים מאד, הפסוק השני הוא [צפניה א יב] וְהָיָה בְעֵת הַהִיא אֲחֻפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בְּנֵרוֹת וּפְקָדֹתַי עַל הָאֲנָשִׁים הַקָּפְאִים עַל שְׁמֵרֵיהֶם הָאֲמָרִים בְּלִבָּם לֹא יֵיטִיב ה' וְלֹא יִרְע. ופרש"י שיפקוד האנשים שאומרים בלבבם ולא בפיהם, כאילו לא ייטיב ה' ולא ירע ח"ו, היינו שעוסקים במצות אנשים מלומדה, שוה נפש, לא יראים ולא רועדים וזוחלים, לא להרבות טוב ולא למעט הרע, הפסוק השלישי הוא 'נר השם נשמת אדם', שזהו הכלי לחפש היטב את החמץ, המתנה שנתן לנו הקב"ה, נשמת אלו"ה ממעל, שעל ידה יכולים לחפש כל חדרי בטן.

וכבר הזכרנו בשנים קודמות דברי ה'עבודת ישראל' להרה"ק מקאזניץ זי"ע, שביאר באריכות כל סימן תל"ד הלכות בדיקת חמץ, לאור הענין הזה שיש לבער החמץ מלבנו, וכן מה שכתב הרמ"א שיש תחילה לכבד את הבית, היינו שביום י"ג ניסן

צריך לקחת זמן לעשות חשבון הנפש ולברוק מה שצריך לבער הרע מקרבו ומביתו, כך שיוכל באור ליי"ד לברוק היטב ולבער מפנימיות נפשו כל הרע, להטהר בינו לבין קונו. וכששב בתשובה על הדברים שהם כנגד עיניו, יעזור לו הקב"ה שיטהר מכל הרע החבוי אצלו במקום שאין ידו מגעת, במקום שאין מכניסים בו חמץ. אשרי מי שיעיין היטב בעבודת ישראל ויקיים למעשה. ה' יזכנו אמן.

ניסח ההגדה מסודר להפליא ע"פ שבעת היסודות שיש בהגדרת בירור כל ענין וענין

ועתה ניגש באימה להכין נפשינו לקראת הלילה הגדול הבא לקראתינו לשלום, ליל הסדר. וכבר נת' בשיעורים הקודמים שיש שני יסודות גדולים במצות סיפור יציאת מצרים, השרשת האמונה וקבלת עול מלכות שמים, והכרת הטוב והודאה על החסדים.

והנה ררך חז"ל שהמדרשים פותחים ב'פתיחתא', כמו מדרש איכה שיש הרבה פתיחתא'ות, גם ההגדה של פסח יש בה 'פתיחתא', וכמ"ש הרמב"ם שעיקר ההגדה הוא שידרוש מארמי אובר אבי עד סוף הפרשה. ומתחיל בגנות ומסיים בשבח. עד לפיכך וברכת גאל ישראל, וכתב הרמב"ם שכל המאריך לדרוש בפרשה זו, הרי זה משובח. ומקדימים לדבר מארבעה בנים, ומה נשתנה, ומעשה דרבי אליעזר וכו', כל זה הוא חלק בלתי נפרד מההגדה, אך כשמתבוננים, כל זה הוא כהכנה להכנס לגוף קיום המצוה של סיפור יציאת מצרים.

ובהקדמת התפארת ישראל על המשניות בסדר קרשים כתב ע"פ מש"כ באבות פרק ב' שכשארם רוצה להיות ברור באיזה ענין, צריך שישב לעצמו על ז' שאלות, מה, מי, למי, מתי, איה, איך, ולמה, הן ברוחני והן בגשמי, כדי לברר דבר צריך לדעת מהו הדבר, מיהו הדבר, בשביל מי הוא, באיזה מקום וזמן נמצא הדבר, איך עושים הדבר, ומדוע. וכן הוא בנין סדר ההגדה, בתחילה מבאר 'מי' מי צריך לספר יציאת מצרים, ואומר שאפילו כולנו חכמים כולנו נבונים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, הרי שכולנו צריכים לקיים מצוה זו. אח"כ ממשיך לבאר 'מה' מהו הסיפור, לזאת הביא דברי רבי אלעזר בן עזריה שמצות סיפור יציאת מצרים גם בלילות, אלא שבליילה זו, כל המרבה הרי זה משובח.

'למי', בשביל מי שצריך לספר זה הסיפור, כנגד ארבעה בנים דיברה תורה. 'מתי', יכול מראש חודש, תלמוד לומר ביום ההוא. 'איה', היכן הוא מקום הסיפור, בשעה שמצוה ומרור מונחים לפניך. 'איך', איך מספרים, מתחיל בגנות ומסיים בשבח. 'למה', בא רבן גמליאל והסביר, פסח על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים, מצוה על שלא החמץ בצקם, ומרור ע"ש שמיררו את חייהם, והצילם השי"ת.

וגוף הסיפור מתחיל מ'בתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו'. ובדרך כלל עד שמתחילים לערוך השלחן, וכו' וכו' עד שבאים ל'בתחילה', מסתכלים על השעון ורואים שהנה עוד מעט חצות ומתחילים לרוץ במהרה. ובאמת צריך להחליף את הסדר, כי עד 'מתחילה' הם רק כמו 'פתיחתא' של מדרשי חז"ל, ועיקר המצוה מתחיל מ'בתחילה' עד 'גאל ישראל'.

אף שעיקר הסיפור מתחיל מ'בתחילה עובדי', יש בכל תיבה סוד נורא, 1820 תיבות כנגד 1820 שמות הויה שבתורה"ק

והנה כולנו יודעים ומאמינים שכל ההגדה של פסח, מלבד החלק המובן והפשוט לכל בר דעת בהבנת הדברים שנאמרו בהגדה, הרי יש בה רזין עלאין וסודות גניזין וטמירין להשפיע עלינו ועל בנינו אור האמונה הברורה והמזוככת, וא"כ אין לנו לבחור קטע ולומר שזה יותר עיקרי מהקטעים האחרים, כי כל אות ואות מושרש בגבהי מרומים. והזכרנו בשנים קודמות מדברי רבותנו מארצות המזרח שסידרו חמשים קטעים בהגדה של פסח, שהם מכוונים כנגד חמישים חלקים שבמעשה דיציאת מצרים, והוא מכוון כנגד חמשים פעמים שהוזכר בתורה יציאת מצרים, כנגד מה שהוציאנו השי"ת ממ"ט שערי טומאה והכניסנו לחמשים שערי קדושה. ומספר התיבות מ'הא לחמא עניא' עד 'גאל ישראל' הם אלף ושמונה מאות ועשרים תיבות, מכוון כנגד כל שמות הויה שיש בתורה מבראשית עד לעיני כל ישראל*, ופנימיות הענין כי שמו יתברך

א אחר ברוך במחשב, ומצא מספר שמות הויה בתורה רק 1819, וזאת משום שבתוכנת DBS לא קולט תיבת 'הללויה' תגמלו זאת, כשם הויה ב"ה. שיש בו שני אותיות לפני שם הויה.

בתיבות ההגדה יש בכמה מנוסחאות שלנו קצת יותר, כי הוסיפו בדורות אחרונים סיום הפסוק לאחר 'זאת ערום ועריה', ואעבור עליך עד בדמיך חיי, שזה לא היה בנוסח ההגדה של הרמב"ם ורבי עמרם גאון, וכן הוסיפו 'וכל הבת תחיון', אחר היאורה תשליכוהו, שזה לא היה בנוסח המקורי, וגם הוסיפו 'בלילה הזה' בפסוק 'ועברתי מארץ מצרים אני ולא מלאך'. וכן הוסיפו 'שירה חרשה' אחר 'ונאמר לפניו' לפני 'הללויה'. הנוסח המקורי בספרי הקדמונים יש בו 1820 מדויק, בלי חסר ובלי יתר.

כולל הכל, שהוא היה הוה ויהיה, ומהוה ומקיים ומחיה הכל, והוא כל המציאות, לית אתר פנוי מיניה, ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ושמו ית' כלול מעשר ספירות מכתר עד מלכות, וכל העולמות העליונים. וכך כשארם אומר כל תיבות ההגדה מתחילה ועד סוף, וזכה לומר בפיו אלף ושמונה מאות ועשרים תיבות הקדושים של סיפור יציאת מצרים, הרי הוא מתהפך לאיש אחר לגמרי. ומכיון שאלו התיבות הקדושות מנייים וספורים כמנין שמות הויה שבתוה"ק, א"כ אין לדלג או לזלזל ח"ו בשום אות ותיבה מההגדה.

וכלל גדול בעבודת ה' שאין המציאות האמיתית תלויה בהרגשת הלב, 'כן מרגיש או לא מרגיש' זה ענין צדדי לגמרי מאמיתת עבודת ליל הסדר. ואשרי מי שמדלג על זה, ומוציא את עצמו מהתמונה, ושמח בעצם הזכיה הגדולה והנצחית בקיום מצות ה' בלילה הזה.

זעכשיו, עכשיו ממש הקב"ה מקרבנו לעבודתו ית' מחדש

כתב החת"ס ברשת שבת הגדול 'מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו', 'זעכשיו היינו עכשיו בלילה הזה, ליל ט"ו ניסן תשע"ט קרבנו השי"ת לעבודתו, כפי מה שנתבונן כאילו אנו ממש יצאנו ממצרים, וממילא נקבל עול מלכות שמים מחדש, ועי"ז נתקרב לעבודת ה' ע"י הכרת הטוב וההודאה שהוציאנו כעת ממצרים.

הוציא את אבינו מן האש, ונתן לו בדרך נס את יצחק, וליצחק את יעקב, וכך אנו חיים עד היום הזה למעלה מדרך הטבע

ונזכיר מש"כ הרה"ק רבי יצחק אייזיק חבר זי"ע [תלמיד תלמידי הגר"א, מגדולי הדורות בחכמת הקבלה] בספרו 'יד מצרים' באופן השוה לכל נפש, שהרי צריך להבין עצמנו מה שאנו באים לספר בסיפור ביציאת מצרים. וכלל הדברים שבהגדה אנו מספרים גדולת ה' וכוחו הגדול בכל מה שנעשה בעולם, ומתחיל הסיפור ב'בתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו', שנאמר בספר יהושע בעבר הנהר ישבו אבותיכם, ומהו הפסוק על 'זעכשיו קרבנו המקום לעבודתו'? דכתיב 'ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר', מהו 'ואקח', פרש"י שהוציאו מאור כשדים, ואמר לו ללכת לארץ כנען, ואמר לו 'קום התהלך לארכה ולרחבה' וכמ"ש חז"ל כדי שתהא נוחה להכבש לפני בניו, ועשה בה קנין. 'ואתן לו את יצחק', לא שהוליד אברהם את יצחק, שהוא הוא ושרה עקרים היו, אלא מתנה מיוחדת היתה ע"י הולדת יצחק, כמ"ש הביטו אל צור וכו'. וכן יצחק אבינו עקור היה כמ"ש בגמ', 'ואתן לו את יעקב', ואיך נכנס כאן 'ואתן לעשיו את הר שעיר', זאת כדי שלא יבא עשיו לקחת שותפות בארץ ישראל, עשה הקב"ה טובה ליעקב שנתן לעשיו את הר שעיר, וגם על זה צריך להודות להשי"ת שגירש מעל פנינו את עשיו, כדי שיעקב ובניו יקבלו ארץ עשרה עממין בא"י. וכל זה נכלל בפסוקי ראייה למה שהקדים ואמר 'זעכשיו קרבנו המקום לעבודתו'. וזה משריש בנו שאנו עם הנבחר שנוולדנו כאן בעוה"ז שלא כדרך הטבע כלל וכלל, אילו לא 'נתן' הקב"ה לאברהם את יצחק וליצחק את יעקב, לא היינו כאן בעולם, כל מציאותינו בעוה"ז למעלה מדרך הטבע לגמרי. וממילא יכולים אנו לצאת מהטביעה בתוך דרכי הטבע, ולהתקרב לעבודתו עכשיו מחדש באהבה ושמחה.

ומן החת"ס זי"ע היה נוהג לפרש דברי ההגדה באידיש בלשון המזבנת לכל בני המשפחה בפשטות ממש, ולא היה דורש רשות, ואמר שלכן מקדימים רשת שבת הגדול, שזה בלבד הזמן לדרשות ולא בליל הסדר, שבו צריך לפרש הכל בפשיטות גמורה. ועי"י שאדם מכין את עצמו להבין פירוש הפשוט של דברי ההגדה, כך יזכה לקיים המצוה כתיקונה.

ביון שהתחיל מרירת השעבוד, כך הכין לנו נבואה על הגאולה לנחמנו

ונמשיך בדברי ה'יד מצרים'. 'ברוך שומר הבטחתו לישאל, ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות'. הנה קושי השעבוד התחיל מזמן שנסתלק לוי בן יעקב מן העולם, ואז נולדה מרים ע"ש המרירות שמיררו את חייהם, שהיא כבר מתנבאת על הגאולה, ולכן היא נמנית בחשבון מ"ח נביאים שעמדו לישראל, כי נבואתה הוצרכה לדורות, שהיתה עומדת ומתנבאת על הגאולה. והיא השתדלה לקיים נבואתה שיחזיר עמרים את יוכבד, ועי"ז נולד משה רבינו בעולם, והרי שהקב"ה הקדים רפואה למכה, שתיכף בתחילת קושי השעבוד כבר נתקבל נבואה על הגאולה. וזה שהמשיך ואמר 'והיא שעמדה' וכו' והקב"ה מצילנו מידם, שתיכף כבר מכין לנו גאולה.

ובשם האבודרהם דבר נורא, 'שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו', זאת כדי שנראה תמיד את השגחת השי"ת עלינו, לכן מסבב שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, ונשמח ונשיש בכך שהוא ית' מצילנו מידם בהשגחתו הפרטית. ועוד שזו כל השמירה שלנו שאין אנו מתערבים בגייים, ע"י שהם שונאים אותנו ורוצים לכלותנו ח"ו. בלי זה, היינו כבר נאבדים לגמרי ח"ו. ב"ה שהם מונעים אותנו מללמוד תורה ולקיים מצוות, כך אנו יודעים להבדל מהם, ולהתרבק ביתר שאת בצד

הקדושה. ואין לראווג ממה שהם עומדים עלינו לכלותנו, כי לא רק הסוף טוב ע"י שמצילנו מידם, אלא גם ההתחלה היא טובה, שע"יז"אנו נשמרים מלהתערב בגויים. [כ"ק מרן מבעלזא זי"ע אמר שכהכנה להגדה של פסח בראוי, יש ללמוד פי' האבודרהם וכלבו]

וכך הוא המשך סדר ההגדה, שמזכירים שהקב"ה הציל את אבינו אברהם מאור כשדים, והוליד את עם ישראל בדרך נס שלא כדרך הטבע, שע"פ המזלות אין אברם מוליד, העלה אותנו למעלה מכל המזלות, אברהם מוליד, שמצד הבריאה אין לנו שום מציאות כלל בעולם, אנו לגמרי מעלה הדומם צומח חי ומדבר, מציאות של בני ישראל היא מציאות אחרת למעלה מדרך הטבע. ושומר עלינו עד היום הזה בכל דור ודור. ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, וכיון ששומר עלינו תמיד, בוודאי עלינו לקבל עכשיו עול מלכות שמים. וכנגד מספר שמות הויה ב"ה שבתורה, אנו אומרים 1820 תיבות קדושות הללו, לזכור שהוא ית' אחד בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אחר הבריאה כמו קודם הבריאה. ולכן מתחילים מתחילת מעשי אברהם אבינו ע"ה, והרה"ק מצאנו היה מתחיל לספר מתחילת הבריאה, וכן מצאנו בדברי רבי דוד הנגיד כמבואר בשיעורים הקודמים.

כיון שהיו משוועים שהם מעדיפים להשתעבד להשי"ת ולא לפרעה, תיכף שמע ה' שועתם וגאלם

ראיתי בספה"ק 'בגדי השרד' להג"מ רבינו יעקב אביחצירה זי"ע ע"פ היסוד של רבינו אלעזר אזכרי בספר חרדים ש'עכשיו קרבנו המקום לעבודתו' היינו שיצאנו מעבודת מצרים לא לחירות אלא לעבודת ה', כמבואר בגמ' גיטין במשחרר עבד חבירו. ולכן כל מה שהיינו משועבדים במצרים, הפכנו לשעבוד קדוש ומתוק כלפי השי"ת, כמו שהיינו צריכים לקום השכם בבוקר לעבודת פרך, כך ישכים בבוקר לעבודת ה' ויהא הוא מעורר השחר, וכן עוד הרבה השוואות מבוארים שם בדברי החרדים.

והוסיף רבי יעקב שבני ישראל כבר חשבו על שעבוד עול מלכות שמים עוד משעה שהשעבוד במצרים היה בתוקפו, כדכתיב 'ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה' וצריך להבין מהו כפל הלשון 'מן העבודה'. וביאר רבי יעקב שעשו בני ישראל חשבון הנפש, אם שייך שנקום כל יום לפנות בוקר ולצאת לעבודת פרך כזו, הרי אבותינו אברהם יצחק ויעקב גם המה היו משועבדים יומם ולילה בעבודה גדולה, אהבו את השי"ת בכל לבם נפשם ומאדם, עי"ז באו חשבון שבאמת אין שום אדם שהוא פטור מעבודתו, או עבד ה' או עבד למצרים, וכמ"ש באבות 'כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ', ועל זאת היו מתאנחים בני ישראל 'מן העבודה', אי לנו שאנו משועבדים בעבודת פרך לפרעה במצרים, מי יתן והיה כל השעבוד הזה שעבוד קדוש של עבודת ה' כמו שזכו אבותנו אברהם יצחק ויעקב.

וזה שכתוב 'ויהי בימים הרבים ההם', שלקח להם הרבה זמן עד שבאו להכרה הזאת שהם מעדיפים להשתעבד להשי"ת בכל השעבוד הקשה הזה, כשראה הקב"ה כן, 'ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה' עתה הגיע הזמן למהר את הקץ, ושלח את משה רבינו לומר להם 'הוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי אתכם לי לעם', שתזכו לקבל עליכם עול מלכות שמים, ולקיים בכם בכל שנה ושנה מחדש 'ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'.

פתיחת ההגדה ב'עבדים היינו' וסיומה ב'הללו עבדי השם' שאנו יוצאים מעבודת פרעה לעבודת ה'

כתב הג"מ רבי שלמה פישר שליט"א על דברי הגמ' שפעם אחת קנה רב נחמן את דרוו והטבילו לשם עבודתו, ולא רצה שהעבד יכוון לטבול לשם גרות וחירות, לכן הניח מעל ראשו בשעה שטבל, איזה משא של עץ, כדי שתיכף שיצא ממימי המקוה כבר יהיה על ראשו עול עבודתו לרב נחמן, שיהיה ניכר שלא טבל לשם יהדות אלא לשם עבודתו.

כך תיכף כשיצאנו ממצרים, הניח הקב"ה עולו הקדוש על צוארינו, משארותם צרורות על שכמם, מתניכם חגורים, מקלכם בידכם, שלא יהיה הוה אמינא שיצאו לחירות לגמרי, אלא תיכף קבלו עליהם להיות עבדי ה', וכן אומרים בהגדה 'ונאמר לפנינו שירה חרשה הללויה - הללו עבדי השם', תחילת ההגדה הוא 'עבדים היינו' וסיומה הוא 'הללו עבדי השם', יצאנו מעבודת לעבודת אמינית שהיא באמת חירות נצחית.

ולכן האריך התנא ובין עבדים היינו להללו עבדי ה' בכל פרטי השעבוד שהיה במצרים, כדי שנלמד מאותה עבודת איך לעבוד את ה', שהרי עבדנו את פרעה בכל לב נפש ומאוד, וכמ"ש האור החיים הק' עה"פ 'בכל לבבך', היינו באהבת בניך, והרי פרעה השלים את הלבנים בילדי ישראל שהכניס בתוך הקיר, לא נפש ולא מאוד, שום דבר לא היה לנו, ואת עמלינו, ודרך ארץ, הכל היה בטל ומבוטל לרצון פרעה, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, להעלות כל זה לעבודת ה', לאהוב את ה' בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך. ולכן אין אומרים ברכת 'אשר גאלנו' רק לאחר 'הללו עבדי השם', שבפשוטות צ"ע שהרי זה שייך למצות הלל לאחר ברכת המזון, אלא שאי אפשר לברך 'אשר גאלנו' רק לאחר שאמרנו בפירוש שלא יצאנו

ממצרים לחירות אלא להיות 'הללו עברי השם', אשרינו מה טוב חלקינו שעכשיו קרבנו המקום לעבודתו, על כל זה אנו מברכים ברכת גאל ישראל על כוס שני.

וכבר הזכרנו בשיעורים הקודמים שער חצות היינו כלואים במצרים בצווי פרעה, ומחצות הלילה שפרעה אמר קומו צאו וגו', מ"מ נשארנו כלואים בבתינו מציווי הקב"ה למשה, ואתם לא תצאו, נמצא שעברנו משעבוד מצרים לשעבוד הקב"ה ללא הפסק כלל.

עושים תנועה גויית לשבור את המצה, להמחיש את המתחילה

כתב החת"ס בררשות שבת הגדול דבר מוחשי מאד בענין זה, כיון שאנו רוצים להדגיש את ההתחלה בגנות, שבתחילה היו אבותנו עובדי ע"ז, לכן אנו נוהגים כמו גוי ועושים 'חץ', אין דרך בני ישראל לברך רק על השלימה, ואין קורעים את האוכל לגזרים לפני אכילתו, רק הגויים נוהגים כן כחיות טרף, אך כדי להמחיש לילדים איך היינו נראים לולא הוציאנו ה' ממצרים, עושים איזה תנועה מחודשת כזו, שלא מצאנו כמוה בכל מנהגי ישראל, לקחת את המצה ולחצות לחצאים.

עלינו לזעוק זעקת נפשינו להגאל גאולת הנפש במהרה

וכתב עוד רבי יעקב אביחצירה זי"ע כהמשך לדבריו, שע"פ הנ"ל יש לנו להתבונן שהרי גם אנו בימינו 'אכתי עברי אחשוורש אן', ימינו טרופים ברדיפות הדת, לבנו שקוע בהבלי הגויים המגושמים, משיכות תאוות עוה"ז שמתגברים מיום ליום, ומי מדבר משנאת האומות מסביב, הרי גם אנו יכולים לזעוק להקב"ה ביום הזה, במקום להיות מוטרד בדאגות, עזרנו לקבל עול יראתך בלבנו, וזאת תהיה דאגתנו היחידה שלא לשכוח אותך לרגע ח"ו, ובמקום להמשך אחר גשמיות עוה"ז המוריד אותנו פי שחת, נזכה להמשך אחרך נרוצה באהבה ושקיקה אליך, לילות שלמים נהמה כיונה וכחיות היער בגעגועים להרבך בך, מה לנו לקום בבוקר לרוץ לעבודה בשביל תלוש משכורת, ולא נרוץ לפנות בוקר לבית הכנסת ולבית המדרש, מה לנו להשקיע כוחות הגוף והנפש לשטויות והבלי עוה"ז, עדיף לנו להשקיע כל כוחינו ומרצנו לגלות כבוד שמך בעולם. עי"ז נזכה להתחבר לאותו 'ונצעק אל ה' אלקינו', לא נשאר ארישים ושאננים בגלותינו, כי כמו אז במצרים כשהתחילו לצעוק, שמע שזעתינו וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, כך גם היום, כשלא נשב שאננים, רק נזעק לפניו על גלות נפשינו, ותיכף ישלח לנו גאולתנו ופדות נפשינו.

ליל הסדר מיוסד על השתוקקות לגאולת ישראל במהרה

ולכן כל ליל הסדר מלא השתוקקות וגעגועים לגאולה השלימה, 'השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל', וכן בהמשך 'כן ה' אלקינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום' ואח"כ פותחים הדלת ומצפים לאלהינו הנביא זכור לטוב, כמזבא ברמ"א, וכן אומרים לשנה הבאה בירושלים. הרי שכל סדר ההגדה מביא אותנו לאותה זעקה שזעקנו במצרים, כן נזעק היום ונקרב את הגאולה במהרה בימינו. ונספר לבנינו באמת ובאמונה שאף אם בשנה הזו אנו עדיין כאן, לשנה הבאה כבר יהיה קרבן פסח על השלחן. וכן ממש היה בפסח הראשון, אמרנו לבנינו, מחר אנו יוצאים ונגאלים, אף שאנו כאן עדיין, והיו לובשים הנעליים כדי להמחיש לילדים, הנה הנה אנו כבר יוצאים מגלות לגאולה. כך עלינו להמחיש הגאולה הקרובה במהרה בימינו.

בגמ' ירושלמי מס' כתובות מסופר שרב ירמיה צוה לפני מותו שיכניסו אותו לתוך הקבר עם הנעליים ועם מקל בידו, כדי שיהיה מוכן ומזומן תיכף כשיפתח ה' את הקבר יוכל לרוץ לבית המקדש.

ד' נכנסו לפרדס לתקן חטא עץ הדעת, להתגבר על הספקות באחדות ה'

ראיתי בספר 'סבר נפתלי' [להג"מ רבי נפתלי יעקב הכהן זצ"ל, בעל אוצר הגדולים ואלופי יעקב וש"א"ס, מלפנים רב בחו"ל ואח"כ עלה לא"י והיה גר בעיר חיפה, מן הבית ישראל ועוד מגדולי ישראל חבבוהו למאד] על דברי בהגדה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הָרִי אֲנִי בֶּבֶן שׁוֹבְעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתִּאָמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת עַד שֶׁדָרְשָׁה בֶן זֹמַא, שְׁנֵאמַר, לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַיְמִים. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת. וְחֻכְמִים אֹמְרִים יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה. כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ לְהִבְיָא לְיָמוֹת הַמְּשִׁיחַ: וְצִרִיךְ לְהִבְיָא הַלְשׁוֹנוֹת הַנִּפְלְאִים 'וְלֹא זָכִיתִי', עַד שֶׁדְרָשָׁה בֶן זֹמַא'. וּפִירוּשֵׁים רַבִּים נֹאמְרוּ בְּמִשְׁנֵה זוּ. וְזֹכִיר מֵה שֶׁפִּירֵשׁ רַבִּי נִפְתָּלִי ע"פ הַקְדָּמָה שֶׁרֵאִיתִי בְּסִפְרֵי בְּגֵי הַשֹּׁרֵד הַנִּלְל, ע"פ דְּבָרֵי הַגַּמ' [חֲגִיגָה דף יד/ב] תְּנוּ רַבְּנָן אַרְבַּעַה נִכְנְסוּ בְּפִרְדֵּס [פִּרְש"י עָלוּ לְשִׁמְיִם ע"י שֶׁם] וְאָלוּ הֵן בֶּן עֲזַאי וְבֶן זֹמַא אַחֵר וְרַבִּי עֲקִיבָא, בֶּן עֲזַאי הַצִּיץ וְמַת עָלָיו הַכְּתוּב אֹמֵר יָקָר בְּעֵינֵי ה' הַמּוֹתֶה לְחִסְדֵּיךָ, בֶּן זֹמַא הַצִּיץ וְנִפְגַע, [רש"י: יצא מדעתו] ועליו הכתוב אומר רבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו אחר קיצץ בנטיעות רבי עקיבא יצא בשלום.

והאריז"ל פי' שעלייתן לפרדס היה כדי לתקן כל העולמות, כמו שהיה קודם חטא עץ הדעת. ועלו לאותו הפרדס שהכניס הקב"ה את אדם הראשון בגן עדן מקדם, ושם היה הטעות של חטא עץ הדעת, הנחש בלבב ואמר 'כי יודע אלקים', וגרם לפגום באחדות ה' כאילו יש שניות ח"ו, וכל אחד מאיתנו ע"י שאומר כל יום פעמיים 'ה' אלקינו ה' אחד' הרי הוא מתקן בכך אך פגם עץ הדעת. והנה כשנכנסים לפרדס יש סכנה גדולה שלא לטעות בשניות, כמבואר שם בגמ' שאלישע בן אבויה טעה כשראה איזה מראה וזה גרם לו לחשוב שיש עוד מלברו ח"ו, ויש שם תת"ק מדרגות שיש בהם סכנת הטעות הזו, ויש מעליהם נ"ה רקיעים ששם נתגלגל שמו ית' בלי שום ספק. והראה לי הג"מ רבי יצחק אייזיק שליט"א שמתיבת יתגלגל עד דאמירן בעלמא ואמרו אמן יש נ"ה תיבות, כנגד נ"ה רקיעין עליונים שאין בהם שום טעות ובלבול. כדכתיב ה"ן לה' אלקיך השמים ושמי השמים, כנגד ה"ן רקיעין הללו, כן פי' במעשה רוקח. יתגלגל ויתקדש שמיא רבא.

ולכן עלו ר' תנאים הללו לפרדס, כי כשבאים לשוב בתשובה צריך לחזור לאותו המקום מכשול, ולעבור אותו הנסיון של אדה"ר ולהתגבר על הנסיון, רבי עקיבא יצא בשלום, אחר טעה באותו טעות של אדה"ר, כמבואר בגמ', בן עזאי מת מרוב דביקות, ובן זומא הציץ ונפגע.

ארבעה בנים אלו הם הארבעה שנכנסו לפרדס

ופי' רבי יעקב אביחצירה, וכ"כ הרשב"ץ על הגדה של פסח, מרבותינו הראשונים, שארבעה שנכנסו לפרדס אלו הם הארבעה בנים, אחד חכם הוא רבי עקיבא, אחד רשע הוא אלישע אחר שקיצץ בנטיעות ויצא לתרבות רעה, תם זה בן עזאי, שהיה חריף, כמ"ש בגמ' הריני כבן עזאי בשוקי טבריה, אלא שעליו נאמר 'יקר בעיני ה' המותה לחסידיו', תם אותיות מת. שאינו יודע לשאול הוא בן זומא שהציץ ונפגע. וכבר לא היה יודע לשאול.

וביאר רבי יעקב שזה שאומרים בליל פסח, שאילו היו נכנסים לפרדס בליל פסח, היו הכל יוצאים בשלום, ולזאת ממשיך 'מעשה ברבי אליעזר וכו' שהיו מסובין בבני ברק', ששם גר רבי עקיבא, באו לקחת אצלו 'שימוש' איך לעלות לפרדס ולצאת בשלום [שמעתי ממור"ר בעל שבילי פנחס שליט"א], עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו, יש עוד אופן שלא לטעות, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית לומר שמע ישראל ה"א ה' אחד, אלו הם התלמידים שאין להם היתר לעלות לפרדס, וכך הם מתקנים חטא עץ הדעת, ע"י שאומרים ה' אחד.

הצדיקים סיפרו על יהודי פשוט אחד שלא ידע הרבה חכמות, ובליל פסח היה צועק, 'כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, אחת אחת אחת אחת חכם, אחת אחת אחת רשע, אחת אחת אחת תם, אחת אחת אחת שאינו יודע לשאול', באותו הניגון והטעם שמאריכים באחד דק"ש, והצדיקים היו מספרים זאת בליל הסדר, בשבח עליין. כי באמת ע"י שאנו אומרים שה' אחד בכל הרקיעים ובכל הנסיונות, בכך אנו נשמרים שלא לטעות בחטא עץ הדעת.

תכלית עבודת ליל הסדר ויציאת מצרים, לחזק האמונה באחדות ה'

וכיון שאנו יושבים עם הילדים בליל הסדר, אי אפשר לדבר מעניין העליה לפרדס, ואותם הארבעה תנאים שאחד נפגע וכו', רק מספרים שהתורה מדברת כנגד ר' בנים, ומעשה באותם תנאים שבאו אל רבי עקיבא בבני ברק, בשעה שאומרים תיבות קדושות הללו, אתה באמת עולה לפרדס והנך ניצול מטעותו של אלישע, ואינך מת כבן עזאי ולא נפגע כבן זומא. וכמו ששואלים כל ילד, איזה בן אתה, והוא אומר, 'אני בוודאי הבן חכם', היינו שאנו מתקשרים לנשמת רבי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום, ותיקן חטא הדעת בשלימות.

ובכך נמצאנו למדים שתיבות ההגדה אינם רק שכליים ודברים מובנים, אלא כל ענין משפיע על הנפש תיקון רוחני בשורש נשמתינו. ולא בחינם לקחו רגעים יקרים של ליל הסדר ובחרו לספר בהם מעשיות שהיו בבני ברק. כי התכלית הוא להגיע לרבותנו הגיע זמן ק"ש של שחרית, שזה עיקר תכלית כל הלילה הקדוש הזה, שהק"ש יהיה ק"ש חודש לגמרי, הכרה חדשה באחדות ה', ושיהיה הדבר קבוע בלבנו כל היום וכל הלילה, לחזור לדעת ממציות ה' גם באמצע העבודה והאכילה, ולהתדבק ב'יודעתם כי אני השם' שזהו תכלית מטרת יציאת מצרים.

זמן התגברות קליפת הנצרות הם בימי הפסח, ולכן אנו עוסקים להכניעם בליל הסדר

וכתב רבי נפתלי שיש קליפה קשה בעולם, קליפת נצרות, וכנודע שבכל הדורות אנו לוחמים בקליפה זו בליל הסדר, בסוף ההגדה אומרים 'אחד אלקינו בשמים ובארץ', שזה הכרזה כנגד חגא הפסחא שלהם, הוסיפו אות א', אחרא דסטרא, אנו מכריזים אחד אלקינו, שני לוחות הברית, שלשה אבות, הגם שאין לכל זה שייכות עם פסח, יש לזה שייכות עם מלחמת בני ישראל באותה הקליפה. כנודע שהוא נתלה בערב פסח, כמ"ש בגמ' סנהדרין, וכמ"ש בכתבי האריז"ל שיום ביעור עמלק

הוא בי"ד ניסן, כי י"ד על כס י"ה, וכמ"ש במעשה דשאל 'ויפקדם בטלאים' ותרגם יונתן 'באמרי פסחיא', בערב פסח אחה"צ יוצאים ללחום בעמלק מדי שנה בשנה. ואותו הרשע תלוהו בערב פסח. והם היו שואלים אצל בני ישראל אימתי קידוש החודש של ניסן, ולפי זה היו חוגגים החגא שלהם. ואח"כ נתיישבו חכמיהם לעשותו ביום ראשון הראשון לאחר מילוי הלבנה בחודש האביב. והרבה צרות צרורות עשו לנו בימים הללו, ע"י עלילות דם וכהנה. ובגרמניה היו שקועים בע"ז שלהם רווקא בימים האלה.

השבוע עזר השי"ת שבפאריז נשרף בנין גדול של הנוצרים, שהיה מקודש אצלם יותר מכל העבודות זרות, ובאבוד רשעים רינה, באותו הבנין דרשו הכומרים בכל שנה נגר בני ישראל ונגד חג הפסח שלנו, כן יאברו כל הכנסיות מן העולם, ותתבטל כל הטומאה מן העולם.

וכתב הסבר נפתלי שזהו ענין בן זומא שמבואר עליו שהוא לא הגיע לסמיכה, שהיה צעיר למדי. לעומת רבי אלעזר בן עזריה שבכיכול דחק את הקץ, לא המתין ל'בן ארבעים לבינה', אלא בהיותו בן י"ח כבר יצא לו זקן לבן, בן זומא הוא חכם גדול מיותר מחכמי ישראל, ואמרו עליו, משמת בן זומא בטלו הדרשנים, ואעפ"כ אינו מכונה בשם 'רבי', שלא נסמך, ואפילו שמו שמעון לא נזכר, כיון שלא נסמך, כמ"ש ברע"ב. והרי שרבי אלעזר בן עזריה ובן זומא, הם שני הפכיים, זה נסמך קודם זמנו, וזה לא נסמך עקב גילו הצעיר.

נתקבצו התנאים אצל רבי עקיבא, להכניע קליפת הנצרות, וראב"ע הוכיח מזקנו הלבן שיש למהר ולדחוק את הקץ

ומסופר בגמ' חגיגה שכן זומא נטרפה דעתו לאחר שחזר מן הפרדס. ודבר פלא שבאותו דף בהמשך הגמ' כתוב ששאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא, ובתולה שעיברה מהו לכהן גדול. וכתב הבני יששכר בשם הקרניים ודן ידן להרה"ק רבי שמשון מאסטרופליא זי"ע שקליפת הנצרות נקראת בשם 'כלב', ובליל ניטל אם היו לומדים תורה שלא בקדושה, היה בא לבית כלב. ותקופת 'ארבעה שנכנסו לפרדס' היה בריוק באותו זמן שאותו האיש התחיל את המערכה שלו, הוא ותלמידיו. לפי מניינם היה זה ס"ח שנה קודם הספירה, ואז היה חורבן בית המקדש, בימיו של רבי עקיבא.

לכן באו כל אלו התנאים לבית רבי עקיבא, שהיה זה באותה העת, לכלות ולבטל אותה הקליפת כלב, ובספרי כתוב 'אמר להם רבי אלעזר בן עזריה...! היינו שאמר להם שיש להוכיח מהזקן שיצא לו קודם הזמן, שמספרים ביציאת מצרים גם בלילה, היינו לבטל את קליפת נצרות תיכף ומיד ולא להמתין לה' אלפים תשע"ט, שב"ה הם הולכים ומתבטלים, ומדי עשרים שנה הם משנים מיסודות הדת שלהם, שהם רואים שהקב"ה לא עזב את עמו ישראל, ולפני כמה שנים התפטר הפויפס שלהם מרוב 'בלבולים'. עכ"פ זה היה תכלית אסיפת חכמי ישראל בבני ברק באותו הלילה, לזכות שכולם יהיו נכנסים ויוצאים בשלום בלי שום אסון, וראב"ע הוכיח מענין זקנו הלבן שיכולים להקדים את הישועה קודם הזמן.

אלא ש'לא זכיתי' לנצחם, כי רבו דעת הצדיקים שאין לרחוק את הקץ, רק להמתין לישועת ה', עד שדרשה בן זומא, ועלה לפרדס, ותיכף שאלוהו על סירוס הכלב, היינו ביטול קליפת הנצרות, ובתולה שעיברה, שהוא עיקר טומאתן כנודע, זה מה שרצו הצדיקים לסרס אל אחר לגמרי, רווקא בימים האלה שהם מגבירים עלילות דם רח"ל, ובהם אנו עוסקים גם בכל שנה ושנה, אין מספרים כל הפנימיות הזוה לילדים, רק אומרים בתמימות מעשה ברבי אליעזר, אחר חכם, הרי אני כבן שבעים שנה, ואין לנו שום השגה מה שאנו פועלים בזה, שריפת כנסיות, ופיטורין של פויפסן, והגברת האמונה הטהורה בעולם, לגלות אחרות ה' בלבנו ונפשנו. ב"ה שאין לנו ממש מלחמה עם קליפת הנצרות כמו שהיה בימי רבינו גרשום מאור הגולה שישב שבעה על בנו שנתפס לזה, ב"ה שאין נתפסים לזה, שהטומאה כבר בפשיטת רגל, וכבר קרבנו המקום לעבודתו. אך מכל הנ"ל למדנו שיש סודות גדולים עליונים בכל תיבה שבהגדה של פסח.

כה יזכנו ה' במהרה לביטול כל כוחות הרע, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.